

Становище

от проф. д.ф.н. Красимир Желев Делчев

(Катедра „Философия“ във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“),
член на Научно жури за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

за дисертацията на Андрей Костадинов Лешков

„Светът като творба (Проблемът за светогледа на естетизма)“

I. Общи бележки

Пред нас е едно интердисциплинарно изследване, проведено с феноменологичен метод, което е едновременно философско-културологическо, естетическо, теологическо, философско-правно и философско-политическо, етическо, касаещо също така историята на философията, историята на литературата, философията на изкуството, философията на историята, художествено-критически и изкуствоведски екскурси.

Научната литература, използвана от дисертанта, е на общо седем чужди езика: английски, немски, руски, френски, италиански, латински и старогръцки. Взети са предвид и български източници. Текстът обхваща: Увод, четири глави, Заключение, Бележки, Съкращения, Библиография. Посочените заглавия за 1163, от които 325 на кирилица и 838 на латиница. Четирите глави са подразделени на общо 41 параграфа и 2 екскурса.

II. Съдържателен анализ и критични съображения

Опирайки се на енциклопедични познания от гореизброените научни области, плюс театрознание, музикознание, изобразителни изкуства, литературоведение и поезия, антропология, философия на архитектурата, феноменология (от Хусерл насетне), г-н Лешков е осъществил широк синтез в полето на естетиката и философия на европейската култура, тръгвайки от антична Гърция, елинизма, християнското Средновековие (липсва арабското такова!), Ренесанса, готиката, романтиката, модернизма, съвременността.

Липсва Изтокът – хиндуизъм, будизъм, конфуцианство, Дзен; също близкият Ориент – арабска философия, поезия, красив бит и естетика; „светът като творба“ на божества и герои в митологиите и изкуството на етносите от Океания, Австралия, Северна и Латинска Америка, индианските митове, древно-египетската естетика и живота на фараоните като живи богове и живи произведения на изкуството; индо-германските митове, възкресени от романтиците и Вагнер, славянската и балканска митология, китайския и японския театър, даоистката естетика (има трудове за нея!), йога-философията като средство за себеобожествяване и култ към Духа, Доброто и Ненасилието, асаните като сакрален театър на философа-мъдрец, играещ пред погледа на Бога жива скулптура на себе си, сливащ се с Него в медитация, превъплъщавайки се

във всички битийни форми, източната аскеза; а „световната роля“ на мъдреца в *theatrum mundi* на стоиците, напр. при Епиктет?; китайската калиграфия, хайку-поезията или „рубай“-те на Омар Хайям, източните градини и тяхната архитектура – екстериор, сходен с естетиката на английската романтична паркова архитектура, за разлика от френската барокова такава, строго рационална, или изкуствените „руини“, идващи от Италия; чайните церемонии, перфектната театрална естетика на гейшите, бонсай-дръвчетата като миниатюрни инструменти за мечтаене и интериорно сливане с природата, красотата на източните танци и еротика, откъм която европейската култура, силно зарамена от християнството, има притъпен вкус.

Не се реферира проблемът за множеството естетики и съответно различните типове, а не само „феномени“ на естетическото. Мирча Елиаде е направил някои стъпки в това отношение, съпоставяйки различни типове култури, религии, онтологии, естетики от всички континенти (този автор липсва в иначе обстойната библиография!). Следователно, като странична бележка към дисертанта би могъл да се формулира упрекът в „европоцентризъм“. Това не пречи като цяло дисертацията да е отлично постижение. Но все пак Европа не е „светът“. Ако обаче се приеме, че терминът „естетика“ иде от гръцки, то и философската естетика, а и философията на изкуството, са европейски феномен. Макар да има културоведи, които пишат за „естетиката“ на Византия (Аверинцев), за „китайски“, „японски“ и др. „ренесанси“ (Конрад).

Конкретно. След Увода и въвеждащите глава първа и втора, в параграфите от глава трета са проследени феномените на естетическото в европейската поезия, театър, живопис, скулптура, архитектура ... Основната теза, че естетизмът е = секуляризиране и театрализиране на религиозния мироглед (християнски в Европа, след Античността, но такова секуляризиране на други видове религии, макар и не така радикално, оставащо при сакрума, може да се види и на други континенти!) – е добре защитена.

Особено чрез примера на централната перспектива в Ренесанса. Макар да не е опровергано тълкуването на Хьозинга, че самият Ренесанс бил „есента на Средновековието“, т.е. Нищо съществено-ново. Що се касае до перспективизъм, макар и не математико-научно обоснован с трактати, такъв има още в античността, напр. в помпеанската стенна живопис.

Силен приносен момент е обстойното привличане феноменологията на Хусерл за целите на една естетика и философия на културата – нещо, което не е правено досега в България. Също доброто познаване и тълкуване произведенията на Кант, Шелинг, Хегел, Ницше, Хайдегер, Мерло-Понти, Бенямин, Карл Шмит, Панофски и редица други автори.

За пръв път в българските философски кръгове се анализират „Нощните бдения“ на Бонавентура в романтико-естетически план в екскурса „Себепредставяне и светоизчерпване“ от глава трета. Също принос има в § 10 „Светогледният импресионизъм“ – за Пейтър,

премълчаван досега у нас голям естет. Впечатляват и задълбочените размишления за дендизма и естетизма в широк и в тесен смисъл.

В глава четвърта всички параграфи (общо 11) също са силни и задълбочени. Откроява се този за готическата катедрала (§ 2), също § 4, съпоставящ Декарт и Рембранд, както и § 5 за „Руината на Субекта“ и § 7 „Романтизмът като йероглифика“, § 9 „Трагиката като светоглед“ (съпоставка Шмит – Бенямин предвид тълкуването на Хамлет и питането, идва ли „нов мит“!). Накрая, но не на последно място – § 11 „Парфюмът“ като не само метафора – анализиращ постмодерен роман, както и преди него § 10 „Естетизмът на модернизма“ – визиращ Джойс, съответно неговите опити за реомагьосване на „разомагьосания“ свят ...

Дисертантът надскача с приносните си моменти, които той сам е изброил в края на автореферата си, но ние посочваме тук и други – изискванията за „малък докторат“. Всеки от гореприведените параграфи от отделните глави (става дума за 41 параграфа!) би могъл да бъде разширен до обема на голяма научна студия или, защо не, даже монография, ако се доразвие. Очевидно многогодишният труд, положен от колегата Лешков, е дал завидни резултати, които е редно да бъдат високо оценени.

III. Заключение

Предложената дисертация е оригинална, научно аргументирана, задълбочена, обстойна. Тя предприема труден синтез от множество полета, касаещи феноменологията на естетическото от Ренесанса насетне в западно-европейската култура. Демонстрира несъмнени заложби и творчески умения. Има немалко приносни моменти. Зад нея стоят упорит дългогодишен целенасочен изследователски труд, лишения и самота, прикривани зад външен естетизъм на личното поведение и живот.

Обстойният автореферат коректно отразява съдържанието на дисертацията. Що се отнася до самооценката на автора за приносните моменти, тя е адекватна. Части от дисертацията авторът е публикувал или представил пред различни научни форуми.

Нямам съвместни публикации с г-н Лешков.

Като се присъединявам към високите оценки, дадени от почитаемите рецензенти, предлагам на дисертанта да се присъди взискуюемата образователна и научна степен „доктор“.

София, 21.11.2013

(Проф. д.ф.н. Красимир Желев Делчев)